

Hoewel de uitwerking van de vervangingsregeling volgens de toelichting bij onderdeel 2.3 bij uitvoeringswet zal worden vastgelegd, geeft de toelichting bij deze voorgestelde wijziging al wel een doorkijkje. De vraag is wat de zwaarte van die toelichting is. Het lijkt erop dat er al een keuze is gemaakt voor een facultatieve vervangingsregeling. Het lijkt mij op gespannen voet staan als in de uitvoeringswet tot een andere keuze wordt gekomen. Mocht dat wel zo zijn, dan zal daarvoor zwaarwegende argumentatie nodig zijn, dunkt mij. De grondwetgever geeft zo immers al een duidelijk signaal naar de wetgever.

De keuze voor een facultatieve vervangingsregeling doet afbreuk aan de principiële onverenigbaarheid van Kamerlidmaatschap en bewindspersoon. Terecht is geconstateerd dat de huidige tijdelijke dubbelrol in de praktijk tot problemen leidt. Niet zozeer van praktische aard, maar meer van constitutionele aard. De eenheid van regeringsbeleid kan erdoor in het gedrang komen. Dit geeft zeker richting de samenleving een vreemd beeld van de slager die zijn eigen vlees keurt. Maar dan in versterkte vorm: de slager (regering) die slecht vlees maakt en dat aanprijst als goed, kan vervolgens als keuringsdienst (de Kamer) datzelfde vlees afkeuren.

Het uitgangspunt van de vrije keuze van Kamerleden kan ook overeind blijven door hen de keuze te laten: ofwel bewindspersoon blijven, ofwel Kamerlid. Het is dan aan de fractie om een oplossing te vinden als de bewindspersoon na enige tijd aftreedt en toch weer als Kamerlid zou willen functioneren. Dan zou het Kamerlid dat feitelijk in de plaats is getreden van de bewindspersoon zijn positie kunnen opgeven.

Door de voorgestelde vrije keuze blijft de mogelijkheid bestaan dat een bewindspersoon er toch voor kiest om beide rollen te combineren. Gezien de duur van de afgelopen formaties kan dat om een aanzienlijke periode gaan. Daardoor is ook de kans groter dat zich situaties voor doen dat de bewindspersoon-Kamerlid als Janus opereert: met 2 verschillende gezichten.

De tendens in het politieke landschap is dat er minder hele grote partijen zijn, maar meer wat kleinere met sterk uiteenlopende opvattingen. Het laatste kabinet met minder dan 4 partijen was Rutte II die in 2012 aantrad. Een coalitie van 4 partijen is zo ongeveer het minimum geworden om te kunnen regeren. Dat zal het formatieproces naar verwachting niet versnellen.

Samengevat:

- laat de keuze voor de vervangingsregeling echt over aan de wetgever, haal in dat geval de toelichting op het facultatieve karakter eruit, of
- regel de vervanging in de Grondwet zelf.

Gezien het belang van de keuze, zou die laatste optie wellicht te verkiezen zijn boven de eerste.